

Tadeusy Marszał

Jakub z Szadka – ksiądz, dyplomata i
prawnik (ur. około 1412 r. w Szadku
– zm. 28 października 1487 r. w
Krakowie)

Biuletyn Szadkowski 8, 5-29

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Tadeusz Marszał*

JAKUB Z SZADKA – KSIĄDZ, DYPLOMATA I PRAWNIK
(ur. około 1412 r. w Szadku – zm. 28 października 1487 r. w Krakowie)

Jakub z Szadka (J. Sz.), syn Stanisława, urodził się około 1412 r. zapewne w zamożnej, szadkowskiej rodzinie mieszczańskiej. W 1428 r. rozpoczął studia w Akademii Krakowskiej na Wydziale Nauk Wyzwolonych (*artes liberales*¹). Razem z nim do metryki studentów tego rocznika wpisał się Andrzej z Szadka, być może jego krewny². W 1429 r. J. Sz. uzyskał tytuł bakałarza, a w zimie 1432 r.³ magistra sztuk wyzwolonych (*baccalarius artium liberalium*). Studiował razem z Janem Długoszem⁴, z którym zaprzyjaźnił się i później przez wiele lat współpracował, podejmując kolejne misje dyplomatyczne.

* Tadeusz Marszał, prof. dr hab., kierownik Katedry Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej Uniwersytetu Łódzkiego.

¹ *Artes liberales* (nauki/sztuki wyzwolone) obejmowały *siedem umiejętności godnych człowieka wolnego* i były wykładane w średniowieczu w dwóch grupach: pierwsza to tzw. *Trivium*, na które składała się nauka gramatyki (*lacina*), retoryki (sztuka przemawiania i pisania listów) i dialektyki (nauka logicznego myślenia, oparta na logice Arystotelesa), oraz druga grupa tzw. *Quadrivium*, obejmująca cztery przedmioty: algebrę (podstawy działań matematycznych), geometrię (m. in. dzisiejsza geografia), astronomię (m. in. nauka sporządzania kalendarzy) i muzykę.

² Andrzej z Szadka, późniejszy prepozyt klasztoru kłobuckiego i proboszcz parafii w Kłobucku.

³ Inne daty dotyczące okresu studiów J. Sz. podaje w swojej pracy M. Zwiercan (zob. bibliografia), który pisze o J. Sz.: *student Uniwersytetu Krakowskiego od r. 1425, bakałarz sztuk wyzwolonych w r. 1427 i mistrz w r. 1430*.

⁴ Jan Długosz, herbu Wieniawa (ur. 1415 – zm. 1480), wybitny historyk, dyplomata i duchowny. Studiował na Akademii Krakowskiej; zaufany współpracownik biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego, w 1437 r. został kanonikiem krakowskim. Po śmierci Oleśnickiego służył Kazimierzowi Jagiellończykowi i był wychowawcą synów królewskich. Długosz tuż przed śmiercią w 1480 r. został arcybiskupem-nominatem lwowskim. Autor wielu prac historycznych, w tym *Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae* (Roczniki, czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego), które składają się z dwunastu ksiąg opisujących historię Polski od czasów

W 1434 r. J. Sz. objął funkcję dziekana Wydziału Sztuk Wyzwolonych (*Artium*). Wykładając „sztuki wyzwolone”, jednocześnie coraz bardziej interesował się zagadnieniami prawniczymi. Konsekwencją tych nowych zainteresowań była decyzja o przeniesieniu się na Wydział Prawa, gdzie około 1460 r. uzyskał tytuł doktora dekretów.

Wybitne zdolności J. Sz. zwróciły uwagę kardynała Zbigniewa Oleśnickiego⁵, za którego pośrednictwem związał się ze stronnictwem króla Kazimierza Jagiellończyka⁶. W lecie 1441 r. J. Sz. z ramienia uniwersytetu i biskupa krakowskiego Oleśnickiego wyjechał, wraz z Janem Elgotem⁷ oraz Markiem Bonfilim⁸, na sobór bazylejski⁹ – jak pisze K. Morawski: w połowie roku 1441 pojawił się w Bazylei i inkorporował się do koncylium młody magister wszechnicy Jagiellońskiej Jakób ze Szadka. Czy on tu miał zastąpić Dersława z Borzymowa¹⁰ i Stanisława Sobniowskiego¹¹, który na razie pozostali

najdawniejszych do roku 1480 (największe dzieło historiograficzne polskiego średniowiecza i jedno z najważniejszych w Europie).

⁵ Zbigniew Oleśnicki (ur. 1389 – zm. 1455), w latach 1423–1455 biskup krakowski, a od 1451 r. pierwszy kardynał narodowości polskiej, doradca Władysława II Jagielly i Władysława III Warneńczyka. Swoją talent polityczny i zdolności poświęcił dynastii Jagiellonów, wywierając ogromny wpływ na ich politykę.

⁶ Kazimierz Andrzej Jagiellończyk (ur. 1427 – zm. 1492), młodszy syn Władysława Jagielly, wielki książę Litwy (1440–1492), po śmierci brata Władysława wybrany w 1445 r. na tron Polski, który objął w 1447 r.

⁷ Jan Elgot (zm. 1452), kanonik, a od 1439 r. scholastyk (członek kapituły sprawujący nadzór nad szkołami w diecezji) kapituły krakowskiej, doktor prawa, profesor i rektor (1427 oraz 1437–1438) Akademii Krakowskiej.

⁸ Marek Bonfilii, włoski uczonej i dyplomata, humanista, profesor teologii, w latach trzydziestych XV w. przebywał dłuższy czas na dworze biskupim Z. Oleśnickiego.

⁹ Sobór bazylejski został zwołany przez papieża Marcina V, ale rozpoczął się w 1423 r., już po jego śmierci za pontyfikatu Eugeniusza IV. Celem soboru było rozwiązanie problemu husytyzmu, zaprowadzenie pokoju między władcami chrześcijańskimi oraz reforma kościoła. W 1433 r. papież Eugeniusz IV podjął próbę zamknięcia obrad i przeniesienia soboru do Bolonii (m. in. ze względu na rokowania w sprawie unii z Grekami), uznając go za nieważny (z powodu uchwalenia dekretu o wyższości soboru nad papieżem). W związku z tym w 1438 r. zwołał obrady soborowe w Ferrarze, na które zostali zaproszeni – cesarz bizantyjski Jan VII i patriarcha Konstantynopola Józef II, co miało doprowadzić do unii z prawosławiem. W styczniu 1439 r. obrady soboru przeniesiono do Florencji. W tym okresie na plan pierwszy wysuwało się starcie dwóch przeciwstawnych poglądów: idei koncyliarizmu (ograniczającej w istotny sposób władzę papieża na rzecz soboru) i teorii supremacji władzy papieskiej nad soborem. Jednocześnie sobór w Bazylei, pomimo podjętej próby rozwiązania go, nadal obradował i rozwiązał się dopiero w 1449 r., uznając za papieża Mikołaja V.

¹⁰ Dersław z Borzymowa, doktor dekretów, archidiakon krakowski, rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego (1431–1432).

¹¹ Stanisław Sobniowski, z Sobniowa (zm. 1454), prepozyt (przewodniczący kapituły katedralnej/kolegiackiej) trydencki, kanclerz księstwa i biskupstwa Trydentu (od 1425 r.), kanonik krakowski i plocki, scholastyk (członek kapituły, sprawujący nadzór nad szkołami w diecezji)

w kraju?¹² Posłowie Oleśnickiego 29 grudnia 1441 r. złożyli obediencję¹³ i wypowiedzieli się po stronie soborowego papieża Feliksa V¹⁴.

Przed 1455 r. J. Sz. został oficjałem¹⁵ sandomierskim i kanonikiem¹⁶ kieleckim, a przed 1446 r. kanonikiem sandomierskim. Protekcji Oleśnickiego zawdzięczał także inne, niezbyt zresztą dochodowe beneficja¹⁷: wicekustodie¹⁸ sandomierską (przed 1441 r.), prepozyturę¹⁹ w Obrazowie pod Sandomierzem²⁰, plebanię w Piotrowinie (1450 r.)²¹ i Zagościu²².

poznański, dziekan Wydziału *Artium* Akademii Krakowskiej (1419 r.), poseł soboru bazylejskiego do Polski, protonotariusz apostolski (infulat – godność kościelna).

¹² K. Morawski, *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. Średnie wieki i odrodzenie*, t. 1, Kraków 1900, s. 366.

¹³ Obediencja – przysięga posłuszeństwa, składana przez duchownych.

¹⁴ Feliks V (ur. 1383 – zm. 1451), w 1439 r. wybrany przez sobór, obradujący w Bazylei, antypapieżem w opozycji do papieża Eugeniusza IV, zrezygnował w 1449 r., uznając zwierzchnictwo nad Kościołem Eugeniusza IV.

¹⁵ Oficjał – zastępca biskupa w sprawach sądowych, mianowany przez niego duchowny, stojący na czele sądu duchownego.

¹⁶ Kanonik – wczesnośredniowieczna nazwa duchownych, żyjących według reguł kanonicznych przy kościołach biskupich (katedrach), pozostających pod bezpośrednią jurysdykcją ordynariusza, m. in. wyręczałi biskupa w sprawowaniu czynności liturgicznych podczas uroczystości religijnych. Kanonicy wchodzili w skład kapituły katedralnej (lub kolegiackiej). Kapituła stanowiła rodzaj rady biskupiej. Kanonicy katedralni otrzymywali tzw. prebendę, tj. uposażenie duchownych, zasadniczo niepołączone ze sprawowaniem obowiązków duszpasterskich. Prebendy zapewniały utrzymanie duchownym nieposiadającym dochodów z działalności duszpasterskiej, jak np. w przypadku kanoników sprawujących funkcje administracyjne w diecezji. Były ustanawiane na różnych dochodach kościoła, w szczególności pochodzących z dziesięcin.

¹⁷ W Kościele katolickim beneficjum to stanowisko (urząd), z którym są związane dochody.

¹⁸ Kustodia – jednostka administracyjna w zakonach franciszkańskich (zespół klasztorów), podlegająca kustoszowi; także urząd kustosa.

¹⁹ Prepozytura – probostwo kościoła kapitulnego kolegiackiego; godność (urząd) prepozyta (proboszcza) kolegiaty lub przewodniczącego kapituły katedralnej.

²⁰ Obrazów stanowił uposażenie kościoła św. Ducha w Sandomierzu, który należał (podobnie jak szpital i klasztor) do Zakonu Kanoników Regularnych.

²¹ Piotrowin, dziś Piotrawin, miejscowość położona nad Wisłą w gminie Łaziska, w latach 1310–1865 własność kapituły krakowskiej. Biskup Oleśnicki ufundował w Piotrowinie nowy kościół, konsekrowany w 1441 r.

²² W XV w. często dochodziło do kumulacji prebend i urzędów kościelnych w związku z brakiem stałej rezydencji, co odbijało się na poziomie pracy duszpasterskiej. Plebana, który przebywał poza parafią, musiał zastępować wikary. O innych jeszcze „zajęciach” J. Sz. wspomina J. Wiśniewski: *Świadczy w klasztorze koprzywnickim w 1451 r. w potwierdzeniu inkorporacji ołtarzów św. Wawrzyńca i św. Jadwigi. Ten sam Jakób występuje w dokumencie inkorporacji prebendy św. Wojciecha w Sandomierzu, w przywileju Michała, opata Świętokrzyskiego w 1467 roku, który to patronat należał do klasztoru Św. Krzyskiego*. Zob. J. Wiśniewski, *Katalog prałatów i kanoników sandomierskich od 1186 do 1926 r. tudzież sesje kapituły sandomierskiej od 1581 do 1866 r.*, Radom 1928, s. 86.

W 1453 r. J. Sz. przyjął prawo miejskie w Krakowie, co wiązało się ze złożeniem stosownej przysięgi i z wpisem do księgi przyjęć prawa miejskiego (*album civile*) oraz zobowiązaniem do przestrzegania obowiązujących w mieście praw i dostosowywania się do rozporządzeń władz miejskich. Obywatelstwo miejskie dawało również cały szereg korzyści, jak choćby możliwość wolnego prowadzenia działalności gospodarczej i członkostwa w bractwach kupieckich czy cechach rzemieślniczych oraz czynne i bierne prawo wyborcze do władz miejskich²³.

Ważną datą w życiu J. Sz. był 15 maja 1455 r., kiedy to na sejmie w Piotrkowie Trybunalskim za biegłość w naukach i zasługi dla Korony Kazimierz IV Jagiellończyk nobilitował go, podnosząc do stanu szlacheckiego. Ponieważ J. Sz. przyjaźnił się z Długoszem, ten użyczył mu przy nobilitacji swojego herbu Wieniawa²⁴.

W następnych latach J. Sz. poświęcił się służbie dyplomatycznej, pełniąc z polecenia króla w okresie kolejnych dwóch dziesięcioleci (od połowy lat pięćdziesiątych do połowy lat siedemdziesiątych XV w.) różne misje dyplomatyczne. Był jednym z najczynniejszych dyplomatów Kazimierza Jagiellończyka, który obdarzał go zaufaniem i szaczkami za pełną oddania gotowość służenia sprawom publicznym.

W 1457 r. J. Sz., jako wybitny prawnik-praktyk, uczestniczył we wszystkich ważniejszych rokowaniach z zakonem krzyżackim²⁵. Wraz z Długoszem prowadził pertraktacje z dowódcą czeskich wojsk zacieężnych, pozostających na służbie krzyżackiej, Ulrykiem Czerwonką²⁶ w sprawie wykupu Malborka. Wiosną 1457 r., razem z innymi przedstawicielami króla polskiego (Andrzejem Tęczyńskim²⁷, Janem Rytwiańskim²⁸ i Janem Długoszem), przybył do Torunia,

²³ By zostać obywatelem miejskim, należało spełnić szereg warunków określonych w przepisach miejskich, m. in. być urodzonym z legalnego związku i przedstawić poręczenie dwóch zamożnych obywateli miasta; w wielu miastach obowiązywały dodatkowe uregulowania, jak choćby stosowna wpłata do kasy miejskiej czy zobowiązanie do nabycia nieruchomości w mieście.

²⁴ Wieniawa (Bawół, Pernstern, Pierstynia, Pierścina, Żubrza Głowa) – herb szlachecki pochodzenia morawskiego z XI w. (w złotym polu czarna żubrza głowa ze złotym kołem w nozdrzach, w klejnocie pół ukoronowanego lwa złotego z mieczem). Herbem tym pieczętowali się m. in. Długoszowie. Najstarsza znana pieczęć z herbem Wieniawa pochodzi z 1382 r.

²⁵ W 1454 r. Kazimierz Jagiellończyk, wykorzystując bunt miast pruskich przeciwko zakonowi krzyżackiemu, wznowił wojnę z Krzyżakami, zajmując prawie całe Prusy i rozpoczynając wojnę, zwaną później trzynastoletnią.

²⁶ Ulryk (Oldrzych) Czerwonka (zm. 1465), po sprzedaży Polsce zamków krzyżackich w Malborku, Tezewie i Iławie, w nagrodę sprawował urząd starosty na zamkach w Kowalewie, Świeciu i Golubiu. Po powrocie do Pragi w 1460 r. uwięziony, po dwóch latach został uwolniony dzięki polskiej interwencji i ponownie powrócił do Polski, gdzie w 1462 r. brał udział w odbiciu zamku w Golubiu z rąk krzyżackich.

²⁷ Andrzej Tęczyński (ur. 1412/13 – zm. 1461), starosta kraśnicki, rabsztyński (od 1441 r.) i chełmski (od 1455 r.), jeden z dowódców wojsk polskich w czasie wojny trzynastoletniej.

aby w obecności Czerwonki dokonać wypłaty dla wojsk zacieężnych. Ponieważ jednak zacieężni, przebywający w Malborku, odmówili przybycia po zapłatę do odległego Torunia, toteż J. Sz. wraz z innymi delegatami królewskimi 11 kwietnia udał się Wisłą do Gdańska, gdzie przybył 16 kwietnia. W maju uczestniczył w pertraktacjach z Gdańskiem w celu zdobycia brakujących do zapłaty 30 tys. złotych. Efektem tym działań było przejście przez Polaków zamku w Malborku (a także Tczewie i Ilawie), w drodze odkupienia go od wojsk czeskich, którym zakon krzyżacki z powodu trudności finansowych nie był w stanie wypłacić żołdu. Po opłaceniu ogromnej sumy 190 tys. florenów węgierskich 7 czerwca 1457 r. król Kazimierz Jagiellończyk wjechał na zamek, natomiast stolica zakonu i siedziba wielkiego mistrza Ludwiga von Erlichshausena²⁹ została przeniesiona do Królewca.

J. Sz. był gorącym zwolennikiem odzyskania i włączenia do Korony Mazowsza. W obronie praw króla polskiego do Mazowsza występował na sejmie walnym w Piotrkowie Trybunalskim w listopadzie 1462 r., dowodząc praw polskiego monarchy do księstwa plockiego³⁰. Śmierć bezżennego i bezdzietnego Władysława II³¹ wytworzyła na Mazowszu nową sytuację, gdyż posiadłości Piastów mazowieckich (m. in. ziemia plocka, rawska, sochaczewska, gostynińska i belska) znalazły się bez prawowitego dziedzica. Wśród potencjalnych spadkobierców najpoważniejszymi pretendentami do objęcia spadku był książę mazowiecki Konrad III Rudy³² (na rzecz którego przekazała władzę w Płocku Katarzyna Siemowitówna) oraz król Polski Kazimierz Jagiellończyk, który uważał, że ziemie te były lennem Korony i po śmierci

Zamordowany przez tłum mieszczan krakowskich za pobicie płatnerza (rzemieślnika wykonującego zbroje).

²⁸ Jan Rytwiański, z Rytwian (ur. 1422 – zm. 1478/79), starosta sandomierski, marszałek wielki koronny (od 1462 r.), wojewoda krakowski (od 1477 r.).

²⁹ Ludwigo von Erlichshausen, komtur w Kowalewie (1442–1447) i Gniewie (1447–1450), wielki mistrz zakonu krzyżackiego w latach 1450–1467, problemy finansowe zakonu w okresie wojny trzynastoletniej sprawiły, że stał się więźniem własnej armii, a wojska zacieężne, które domagały się wypłaty żołdu, dwukrotnie brały go za zakładnika.

³⁰ Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, po śmierci Kazimierza Wielkiego w 1370 r. księstwo plockie przeszło w ręce Siemowita III, księcia rawskiego, który na krótko zjednoczył całe Mazowsze. Siemowit III ponownie podzielił dzielnicę między dwóch synów: Janusza I, zwanego Starym, księcia warszawskiego i Siemowita IV, księcia plockiego. W chwili śmierci ostatniego z synów Siemowita IV – Władysława II w 1462 r. – Kazimierz Jagiellończyk zamierzał przyłączyć księstwo plockie do Korony, ale przeszło ono w ręce potomków Janusza I, synów Bolesława IV: Kazimierza, który po wyborze na biskupa plockiego odstąpił ziemię plocką swojemu bratu Januszowi III. Wraz z nagłą śmiercią Janusza III 14 lutego 1495 r. księstwo plockie zostało włączone do Królestwa Polskiego.

³¹ Władysław II zmarł w wieku 14 lat, najprawdopodobniej na gruźlicę, w lutym 1462 r.

³² Konrad III Rudy (ur. około 1448 – zm. 1503), książę z rodu Piastów mazowieckich, syn księcia warszawskiego Bolesława IV, pretendent do dziedziczenia większości obszaru Mazowsza.

ostatniego przedstawiciela Piastów zachodniego Mazowsza winny wejść w jego posiadanie. Opinię tę potwierdzali prawnicy: Jan Dąbrówka³³, Mikołaj z Kalisza³⁴ i Jakub z Szadka, których porady zasięgał król przed rokowaniami polsko-mazowieckimi. Kazimierz Jagiellończyk, broniąc swego stanowiska, wyznaczył na 11 listopada 1462 r. zjazd w Piotrkowie i postanowił rozstrzygnąć spór w formie procesu sądowego. Król mianował sędzią Stefana Ostroroga, podsędkiem podkomorzego lubelskiego Grota z Ostrowa, a asesorami (lawnikami) członków rady królewskiej.

Rzecznikami króla w procesie zostali wybrani wybitni prawnicy, doktorzy praw: Jakub z Szadka i Jan Ostroróg³⁵, którzy opierali swoje dowody na przechowywanych w krakowskim Archiwum Koronnym dokumentach holdowniczych ksiąg mazowieckich, pochodzących jeszcze z czasów Kazimierza Wielkiego.

Proces ten dla strony mazowieckiej był parodią sądu ze względu na stronniczo dobrany skład trybunału, toteż Konrad III zażądał polubownego rozstrzygnięcia sporu przez pełnomocników obu stron, a po odrzuceniu tego żądania strona mazowiecka zerwała obrady i wyjechała z Piotrkowa. Pomimo wyjazdu księcia, sąd jednak dalej obradował i 15 listopada 1462 r. wydał wyrok, przyznający ziemię rawską i gostynińską Koronie i królowi polskiemu. Stanowiło to początek powolnego procesu inkorporacji pozostałych ziem mazowieckich do Królestwa Polskiego³⁶.

J. Sz., doktor dekretów, został ponownie powołany przez Kazimierza Jagiellończyka, wraz z Janem z Dąbrówki oraz Janem Długoszem, do prowadzenia misji dyplomatycznych w sporze z Krzyżakami w końcowej fazie wojny trzynastoletniej, w latach 1463–1464³⁷.

³³ Jan Dąbrówka, z Dąbrówki (ur. około 1400 – zm. 1472) doktor dekretów i teologii, dziekan Wydziału Sztuk Wyzwolonych (1433), profesor i dziewięciokrotny rektor Akademii Krakowskiej (w latach 1446/72), kanonik katedry krakowskiej, wybitny uczony i komentator Kroniki W. Kadłubka.

³⁴ Mikołaj z Kalisza, doktor dekretów, profesor i rektor Akademii Karkowskiej (1453 oraz 1463–1464), kanonik gnieźnieński i krakowski, wikariusz generalny i oficjał w diecezji gnieźnieńskiej.

³⁵ Jan Ostroróg (ur. 1436 – zm. 1501), wojewoda poznański, wykształcony na uniwersytetach w Erfurcie i Bolonii, otrzymał tytuł doktora obojga praw (tj. cywilnego i kanonicznego), po powrocie do Polski w 1462 r. doradca Kazimierza Jagiellończyka i Jana Olbrachta.

³⁶ W 1576 r. włączono ziemię sochaczewską, w 1495 r. ziemię plocką, a w 1526 r. (po śmierci ostatniego Piasta mazowieckiego Janusza III) król Zygmunt I inkorporował pozostałą część księstwa Mazowsza.

³⁷ Przygotowania do tej misji obejmowały m. in. zgromadzenie materiałów historiograficznych i genealogicznych (które były przeredagowywane i uzupełniane jeszcze w 1462 r.), wspartych wyciągami z *Kroniki oliwskiej*, dotyczącymi lat 1305–1310 oraz z *Exordium ordinis Cruciferorum*.

1 maja 1463 r. w Brześciu Kujawskim rozpoczęły się obrady przedstawicieli obu stron, polskiej i krzyżackiej, z udziałem legata papieskiego Hieronima z Lando³⁸. Była to już kolejna, trzecia próba rokowań pokojowych w sprawie Prus przy wsparciu zewnętrznego arbitra. Delegacji polskiej przewodniczył kanclerz Jan Gruszczyński³⁹, a w jej skład (obok wojewodów i innych urzędników wielkopolsko-kujawskich) wchodził najwybitniejszy polscy prawnicy, m. in. J. Sz. (wraz z Janem Dąbrówką, Maciejem z Raciażka⁴⁰ i Sędziwojem z Czechla⁴¹). W czasie spotkania w Brześciu Kujawskim J. Sz. polemizował z prezentującym prokrzyżackie stanowisko legatem papieskim Hieronimem. Ostatecznie ta pierwsza mediacja papieża zakończyła się całkowitym fiaskiem, a legat papieski opuścił Brześć, udając się do Wrocławia.

Później J. Sz. jeszcze dwukrotnie posłował do siedziby Hieronima we Wrocławiu, podejmując próby (nieskuteczne zresztą) nakłonienia go do ustępstw wobec polskich żądań w sporze z Krzyżakami oraz zdjęcia klątwy, nałożonej w 1455 r. przez papieża Kaliksta III (i zawieszanej w 1459 r. przez Piusa II) na Związek Stanów Pruskich i Polskę⁴². Z polecenia króla poselstwo polskie, na czele z J. Sz. oraz marszałkiem koronnym Janem Rytwiańskim, po raz pierwszy udało się do Wrocławia w drugiej połowie sierpnia 1463 r. z żądaniem, aby legat papieski przestał traktować poddanych pruskich jako wyklętych. Polacy powoływali się przy tym na nieznaną bliżej bullę Piusa II, w której papież miał oświadczyć królowi, iż podobnie jak poprzednicy nie nakładał ekskomuniki na Związek Pruski. Polacy uzależniali również udział legata w dalszych pertraktacjach pokojowych od jego publicznego oświadczenia, iż Prusacy nie są obłożeni klątwą. Te wygórowane, i nie zawsze liczące się z faktami, żądania polskiej delegacji nie mogły zostać jednak spełnione, a obliczone były raczej na utracenie misji prowadzonej przez stronnictwo rozjemcę.

³⁸ Hieronim Lado, arcybiskup Krety, legat papieski w Polsce, nakłaniał króla do pokoju z Krzyżakami, ale podczas próby mediacji i rokowań w Brześciu wykazał taką stronnictwość, że potem odmówiono mu przyjęcia na dworze królewskim w Krakowie.

³⁹ Jan Gruszczyński (ur. 1405 – zm. 1473), biskup krakowski i arcybiskup gnieźnieński, prymas Polski (1463–1472), kanclerz wielki koronny (1454–1469).

⁴⁰ Maciej z Raciaża (zm. około 1483), kaznodzieja, prawnik, dyplomata.

⁴¹ Sędziwój z Czechli lub Czechla (zm. około 1476), historyk, teolog, kanonik gnieźnieński, profesor Akademii Krakowskiej.

⁴² Powstały w 1440 r. Związek Stanów Pruskich wypowiedział w 1454 r. posłuszeństwo wielkiemu mistrzowi zakonu krzyżackiego, zwrócił się do króla polskiego z prośbą o inkorporację (włączenie) do Królestwa Polskiego i rozpoczął powstanie przeciw Krzyżakom na terenie Prus. Kazimierz Jagiellończyk, wykorzystując bunt, wznowił wojnę z Krzyżakami, zajmując prawie całe Prusy. Pod wpływem zakonu papież Kalikst III 24 września 1455 r. nałożył klątwę na Związek Pruski i jego popleczników. Kolejni papieże Pius II i Paweł II zaliczyli do tych popleczników imiennie króla polskiego. Ekskomunika została zniesiona ostatecznie przez papieża Pawła II dopiero po zawarciu pokoju toruńskiego w 1466 r.

Kolejną próbą rozwiązania konfliktu polsko-krzyżackiego była misja rozjemcza, podjęta przez Lubekę⁴³. Zarówno król polski, jak i wielki mistrz zakonu krzyżackiego jesienią 1463 r. wyrazili zgodę na przedłożoną im przez Jana Brachta, sekretarza lubeckiego, propozycję rokowań.

W lipcu 1464 r. na ratuszu w Toruniu została zorganizowana konferencja z udziałem arbitrów hanzeatyckich⁴⁴, którzy podjęli się próby doprowadzenia do pokoju między Polską a zakonem krzyżackim. Sprawy polskiej w trakcie tej konferencji miała bronić upelnomocniona przez króla delegacja złożona z biskupa Jana Lutka⁴⁵, najwybitniejszych polskich uczonych-prawników: obok J. Sz., również Jana Dąbrówki, Macieja z Raciążka i Jana Długosza, ośmiu wojewodów wielkopolsko-kujawskich, dwóch kasztelanów (Jana Tęczyńskiego⁴⁶ i Jana Czarnkowskiego⁴⁷), czterech rycerzy pruskich, czterech przedstawicieli Torunia, pięciu gdańszczan (w tym jeden duchowny ze stopniem licencjata dekretów) oraz dwóch elblązan. J. Sz. wraz z pozostałymi prawnikami przygotował memoriały dowodzące historycznych praw Polski do ziem pomorskich, ściągając uprzednio od cystersów oliwskich i dominikanów gdańskich kopie dokumentów władców polskich oraz kroniki.

Na pierwszym spotkaniu, które odbyło się 3 lipca na ratuszu toruńskim, *w imieniu Polski przemawiał tu przede wszystkim Jakób z Szadka; po nim może zabrał głos Dąbrówka*⁴⁸. J. Sz. przedstawił prawa Polski do Pomorza, ziemi chełmińskiej i michałowskiej jako *ziemi osiadłej i posiadanej przez naród plemienia i języka polskiego, który nazwy gór, rzekom i innym miejscom*

⁴³ Lubeka (miasto w płn. Niemczech) w XV w. była drugim co do wielkości miastem Niemiec oraz największym i najsilniejszym członkiem związku miast hanzeatyckich (średniowieczna organizacja handlowa). Lubeka zdominowała wymianę handlową ze Skandynawią i państwami basenu Morza Bałtyckiego (marka lubecka stała się główną walutą handlową w tym regionie), eksportując na północ i wschód Europy m. in. sól, jeden z najważniejszych towarów tamtych czasów. Potęga gospodarcza Lubeki przekładała się na znaczące wpływy polityczne.

⁴⁴ Delegacja miasta hanzeatyckich, które w czasie wojny trzynastoletniej zachowały neutralność i ze względu na handel pragnęły jak najszybszego zakończenia działań wojennych, składała się z biskupa Lubeki Arnolda, dwóch jego kanoników, burmistrza Lubeki Henryka Kastropa, dwóch rajców oraz siedmiu przedstawicieli innych miast hanzeatyckich (Roztoki, Wismaru, Lüneburga, Rygi i Dorpatu).

⁴⁵ Jan Lutek z Brzezia (ur. około 1405 – zm. 1471), doktor prawa, sekretarz księcia Witolda, a następnie króla Władysława Jagiełły, podkanclerz koronny, biskup kujawsko-pomorski (1463–1464), biskup krakowski (od 1464 r.), członek kapituły krakowskiej, poznańskiej, plockiej i gnieźnieńskiej, bliski współpracownik (kapelan) papieża Mikołaja V.

⁴⁶ Jan Tęczyński (zm. 1498), syn Andrzeja (zob. przyp. 27), starosta sandomierski i kasztelan wiślicki (od 1485 r.).

⁴⁷ Jan Czarnkowski (zm. po 1465), podkomorzy poznański, kasztelan gnieźnieński (od około 1454 r.).

⁴⁸ Por. K. Morawski, *Historia...*, t. 2, s. 51.

wprzódki ponadawał, zanim zakon krzyżacki powstał⁴⁹, ujmując w piętnastu artykułach przesłanki historyczne, juredyczne i toponomastyczne⁵⁰, przemawiające za powrotem tych ziem do Korony⁵¹. Odwoływał się przy tym do granic naturalnych tych ziem i do naturalnego prawa do buntu ludów ujarzmionych siłą przez najeźdźców. Przygotowana mowa to dokument oparty na naukowych przesłankach, który stanowił dowód na istotny wkład nauki polskiej w dokumentowanie polskości ziem położonych nad Bałtykiem. Argumentacja J. Sz. nawiązywała do sposobu dowodzenia Pawła Włodkowica⁵², z którego dzieł zapewne korzystał.

W przygotowaniu piętnastopunktowego memoriału, przedstawionego przez stronę polską, oprócz J. Sz., który jako kanonista, powołany był do formułowania uczonego memoriału w sposób odpowiedni do wymagań ówczesnej juredyki, udział brali Jan Długosz i doktor teologii Jan Dąbrówka, którzy dostarczyli argumentów historycznych, uzasadniających żądania Polaków. Magister Jan Lindau, sekretarz rady miejskiej w Gdańsku i historyk z czasów wojny trzynastoletniej, który również w tym zjeździe brał udział, nazwał ich w swojej kronice *Thumhern und grossen Doctores und gelarten und weisen Mannen*⁵³. Jak piszą znakomici historycy M. Bobrzyński i S. Smolka, przygotowanie do pertraktacji z Krzyżakami obejmowało wertowanie kronik, natomiast owocem tych studiów był obszerny memoriał historyczny, na 15 artykułów rozłożony, który Jakub z Szadka dla objaśnienia z tymi sprawami hanzeatów 3 lipca w ratuszu toruńskim odczytał⁵⁴. Podjęte w Toruniu rozmowy pokojowe

⁴⁹ Por. zachowane teksty mów J. Sz. Słowa: według niewątpliwie ścisłej relacji Długosza, przytacza również W. Kamieniecki, *Ponad zgielkiem walk narodowościowych. Idea Jagiellońska*, Warszawa 1929, s. 28.

⁵⁰ Toponomastyka – dział językoznawstwa, zajmujący się badaniem znaczenia i pochodzenia nazw geograficznych.

⁵¹ Według F. Kiryka, w dowodzeniu praw historycznych Polski do ziem nad dolną Wisłą prawnika J. Sz. i historyka Jana Długosza wyprzedził Henryk z Góry, który już w 1455 r. pod kierunkiem mistrza Jana Dąbrówki przygotował *Oratio contra Cruciferos (Traktat przeciw Krzyżakom)*. Zob. F. Kiryk, *Nauk przemożnych perla*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, Kraków 1986, s. 70.

⁵² Paweł Włodkowic z Brudzenia (ur. około 1370 – zm. 1435/36), uczonec, pisarz religijny i polityczny, doktor prawa kanonicznego, profesor i rektor (1414–1415) Akademii Krakowskiej, sformułował tezę o możliwości pokojowego współistnienia państw chrześcijańskich i pogan, opowiadał się za prawem pogan do zachowania własnej tożsamości politycznej i przeciwko nawracaniu ich siłą; swoimi wystąpieniami przyczynił się do wzrostu międzynarodowego znaczenia Polski na początku XV w.

⁵³ Kanonikiem i wielkim doktorom oraz uczonym i świątym ludziom.

⁵⁴ Por. M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz, jego życie i stanowisko w piśmiennictwie*, Kraków 1893, s. 115–116. Niektórzy historycy autorstwo memoriału przypisują J. Długoszowi (por. J. Caro, *Geschichte Polens*, Bd. 5, Gotha 1886, s. 204–205). W sprawozdaniu delegacji hanzeatyckiej z rokowań toruńskich figuruje również informacja, że wbrew temu co twierdzą, za Janem Długoszem, polscy historycy, memoriał przedstawił nie J. Sz., lecz Jan Dąbrówka, który

nie doprowadziły jednak do żadnych rezultatów, a mediacja lubecko-hanzeatycka zakończyła się niepowodzeniem.

W rokowaniach z Krzyżakami J. Sz. uczestniczył też w latach następnych, występując zwykle wspólnie z J. Długoszem. Z polecenia króla Kazimierza brał udział w pertraktacjach z Krzyżakami, prowadzonych w dniach 30 sierpnia – 3 września 1465 r. na Mierzei Wiślanej, w Kobellgrube⁵⁵, *gdy wszyscy panowie tak duchowni, jak i świeccy dla dalekiej podróży i morowego powietrza, które panowało w całych Prusach, uchylali się od powinności*⁵⁶. W delegacji zakonu czołową rolę odgrywał pisarz wielkiego mistrza Stefan z Nidzicy⁵⁷, z którym dyskusje na temat praw Polski do Pomorza prowadził J. Sz. Pertraktacje te jednak okazały się bezowocne – strona polska ponowiła postulaty toruńskie, nie zgadzając się na odstąpienie Malborka zakonowi i uznanie przez niego króla tylko za „opiekuna”. Po pięciu dniach rozmów zjazd zakończono, a delegacja krzyżacka udała się do Królewca, aby przedstawić postulaty strony polskiej wielkiemu mistrzowi krzyżackiemu – rokowania miały zostać wznowione po 2–4 tygodniach. Komisarze królewscy: J. Sz. i J. Długosz jeszcze 19 października czekali w Malborku na wyznaczenie terminu ponownego podjęcia rozmów w sprawie układów dotyczących Sztumu i Malborka. I choć ostatecznie wznowienie rozmów nie doszło do skutku, to pertraktacje prowadzone na Mierzei Wiślanej były ważnym krokiem ku zbliżeniu stanowisk – strona krzyżacka była już gotowa ustąpić w sprawie Pomorza i właściwie głównym przedmiotem sporu pozostawała jedynie kwestia Malborka.

Ważną rolę odegrał również J. Sz., wchodząc w skład grona doradców królewskich podczas rokowań toruńskich, prowadzonych z udziałem stanów pruskich i przy pośrednictwie legata papieskiego Rudolfa⁵⁸ we wrześniu (od 23 września) i październiku 1466 r. Początkowo mediacje odbywały się w trzech namiotach pod zamkiem dybowskim (podtoruńska Nieszawa). Delegacji polskiej przewodniczył biskup wrocławski Jakub z Sienna⁵⁹, a obok niego

przemówił najpierw po polsku, po czym ktoś inny imieniem Wincenty (zapewne sekretarz królewski i późniejszy biskup chełmiński Wincenty Kielbasa) przełożył memoriał na język niemiecki, a z kolei Dąbrówka odczytał memoriał po łacinie, języku ówczesnej dyplomacji. Zob. *Hanserezesse*, Abt. 2: 1431–1476, bearb. von G. von der Ropp, Leipzig 1888, s. 336.

⁵⁵ Obecnie jest to część miejscowości Stegny (rejon kościoła), położonej na Mierzei Wiślanej.

⁵⁶ Morowym powietrzem określano rozprzestrzenianie się chorób zakaźnych o dużej śmiertelności (epidemie dżumy, czarnej ospy, kły, cholery tyfusu itp.).

⁵⁷ Stefan z Nidzicy, (z Niborka), (zm. 1495), biskup chełmiński (1480–1495), sekretarz wielkiego mistrza krzyżackiego, kanonik warmiński.

⁵⁸ Rudolf von Rudesheim (ur. około 1402 – zm. 1482), legat papieski, biskup wrocławski (od 1468 r.). Mediację tę przyjęto głównie z powodu wyczerpania finansowego obydwu stron.

⁵⁹ Jakub z Sienna (ur. 1413 – zm. 1480), biskup krakowski (1461 – 1463), biskup wrocławski (od 1464 r.), arcybiskup gnieźnieński i prymas Polski (od 1474 r.).

w rozmowach uczestniczyli: wojewoda kaliski Stanisław Ostroróg⁶⁰, marszałek koronny Jan Rytwiański, kasztelan kaliski Piotr Skóra z Gaju⁶¹ i sekretarz królewski Wincenty Kielbasa⁶² oraz uczeni: doktor Jakub z Szadka i Jan Długosz⁶³. Ostatnią fazę mediacji, która doprowadziła do ostatecznego ustalenia warunków umowy pokojowej, rozpoczęto po przybyciu do Torunia wielkiego mistrza Ludwiga von Erlichshausena, najprawdopodobniej 10 października.

Ostateczne rozmowy prowadziła na toruńskim Dworze Artusa⁶⁴ komisja w wąskim składzie, w której ze strony polskiej uczestniczyli: Jan Rytwiański, Wincenty Kielbasa, J. Sz. i Jan Długosz, a ze strony zakonu: komtur Henryk Reuss von Plauen⁶⁵, kanclerz wielkiego mistrza Jan Winkeler i pisarz Stefan z Nidzicy. Obradom tej komisji przewodniczył legat papieski, a uczestniczyli w niej również przedstawiciele stanów pruskich. W rezultacie tygodniowych obrad opracowano projekt traktatu toruńskiego, ostatecznie uzgodnionego 17 października, a zaprzysiężonego 19 października tego roku. J. Sz. wniósł istotny wkład w jego przygotowanie, redagując (najprawdopodobniej we współpracy z innymi wybitnymi polskimi prawnikami, doktorami dekretów: archidiakonem gnieźnieńskim Henrykiem Oporowskim⁶⁶ i kanonikiem wrocławskim Maciejem z Raciążka) od strony prawnej warunki pokoju, na mocy którego Polska odzyskała Pomorze Gdańskie, ziemię chełmińską i michałowską, uzyskała zachodni pas Prus z Malborkiem i Elblągiem; z trzech biskupstw pruskich: chełmińskie wracało do kościoła polskiego, warmińskie pozostawało

⁶⁰ Stanisław Ostroróg (ur. około 1400 – zm. 1477), wojewoda kaliski (od 1453 r.), wojewoda poznański (od 1475 r.), starosta generalny Wielkopolski; ojciec Jana (por. przyp. 35).

⁶¹ Piotr Skóra z Gaju i Kiażyna (zm. 1468), kasztelan kaliski, starosta generalny Wielkopolski, starosta obornicki.

⁶² Wincenty Kielbasa (ur. około 1425 – zm. 1478), biskup chełmiński (od 1467 r.), sekretarz królewski, cieszył się uznaniem jako dyplomata.

⁶³ Stany pruskie reprezentowali: biskup warmiński Paweł Legendorf, gubernator Ścibor Błażyński, rycerze: Mikołaj Pilewski i Otton Machwicz, oraz rajcy trzech wielkich miast: Gdańska, Torunia i Elbląga.

⁶⁴ Dwór Artusa znajdował się w pld. pierzei Rynku (obecnie nr 6), gdzie w XV w. na miejscu dzisiejszej neorenesansowej budowli stały trzy budynki: z lewej strony niewielka kamienica pełniąca funkcję mieszkania sekretarza Rady Miejskiej, pośrodku pierwszy gmach Dworu Artusa (zbudowany w latach 1385–1386, noszący wówczas nazwę Dom Towarzyski, będący siedzibą Bractwa św. Jerzego, którego członkami byli zamożni mieszczanie), a po prawej jeszcze jedna kamieniczka.

⁶⁵ Henryk Reuss von Plauen (zm. 1470), komtur elbląski (od 1441 r.) i pasłęcki (od 1466 r.), wielki szpitalnik (od 1441 r.) i faktyczny zwierzchnik zakonu w czasach gdy wielkim mistrzem był jego wuj, Ludwigo von Erlichshausen (zob. przyp. 29), wielki mistrz zakonu krzyżackiego (1469–1470).

⁶⁶ Henryk (Andrzej ?) Oporowski (zm. 1483), kanonik krakowski, gnieźnieński i plocki, archidiakon gnieźnieński (w 1466 r.), sekretarz królewski (w 1464 r.), administrator apostolski diecezji przemyskiej (od 1476 r.), biskup przemyski (1479–1481) i kujawsko-pomorski (od 1481 r.).

pod protekcją króla polskiego, a pomezzańskie⁶⁷ otrzymywał w dożywotnią administrację sekretarz królewski Wincenty Kielbasa⁶⁸. Nazwisko J. Sz. figuruje wśród świadków na akcie traktatu toruńskiego, obok innych uczonych: Jana Długosza, Jana Stanki⁶⁹ i Pawła z Głowiny.

W imieniu kapituły krakowskiej J. Sz. brał udział w synodach prowincjonalnych⁷⁰: w 1464 r. w Wolborzu oraz w 1466 r. w Łowiczu. Na synodach tych m. in. uchwalono kontrybucje królewskie⁷¹, które miały sfinansować opłacenie wojsk zacieężnych, walczących po stronie polskiej.

Na synodzie w Łęczycy, który obrady rozpoczął 20 stycznia 1466 r. pod przewodnictwem arcybiskupa Jana Gruszczyńskiego, uczestniczyli osobiście m. in. biskup włocławski Jakub z Sienna i biskup poznański Andrzej Bniński⁷². Doktor J. Sz. wraz z Janem Długoszem oraz Stanisławem z Kobyłina reprezentowali nieobecnego osobiście biskupa krakowskiego. Synod przez trzy dni radził nad możliwymi formami pomocy królowi Kazimierzowi Jagiellończykowi i Rzeczypospolitej. W trakcie obrad podjęto także uchwałę o wznowieniu głośnego w tamtych czasach procesu archidiacona Jana Pieniążka i pozbawienie go godności i beneficjów za dokonane zbrodnie⁷³.

⁶⁷ Diecezja pomezkańska ze stolicą biskupią w Kwidzynie i Prabutach istniała do 1601 r., kiedy decyzją papieża Klemensa VIII została inkorporowana do diecezji chełmińskiej. Obszar diecezji pomezkańskiej w 90% pokrywa się z terytorium obecnej diecezji elbląskiej.

⁶⁸ Odzyskany przez Polskę obszar nazwano Prusami Królewskimi (Wschodnimi). Reszta ziem Prus (część zachodnia), zwana Prusami Krzyżackimi (Zakonnymi), pozostawała w rękach zakonu jako lenno polskie. Każdy mistrz krzyżacki podlegał władzy króla polskiego i był zobowiązany złożyć mu hold, stając się w ten sposób księciem i senatorem Królestwa. Do zakonu oddad mogli też wstępować Polacy. Ponadto dokument regulował sprawę uwolnienia jeńców oraz wymianę zamków i miast.

⁶⁹ Jan Stanko (ur. około 1430 – zm. 1493/94), lekarz, przyrodnik, kanonik kapituły krakowskiej, profesor Akademii Krakowskiej (od 1470 r.), nadworny lekarz Kazimierza Jagiellończyka, autor *Antibolomenon*, jednego z najobszerniejszych w średniowieczu katalogów roślin, zwierząt i minerałów.

⁷⁰ Synod prowincjonalny – zebranie przedstawicieli duchowieństwa metropolii (prowincji kościelnej, złożonej z kilku diecezji).

⁷¹ Kontrybucja – danina (podatek) na rzecz panującego.

⁷² Andrzej Bniński (ur. 1396 – zm. 1479), sekretarz Władysława Jagielly, biskup poznański (od 1439 r.).

⁷³ Wydarzenie to było tak wówczas głośne, że sam królewski kronikarz Jan Długosz napisał: *Tymczasem zdarzył się straszny i okropny wypadek, którego wielkość i rzadkość skłoniły mnie do jego opisania. Nie sądzę, żeby od czasów przyjęcia przez Polaków świętej wiary zdarzył się równy lub podobny. I choć byłoby miło raczej przemilczeć ten występ, to jednak ze względu na sprawiedliwość i na okropność najstraszliwszej zbrodni opiszę to w Rocznikach.* Rzecz miała się następująco: Dorota Boglewka, żona znakomitego rycerza Jakuba Boglewskiego, skrycie romansowała z archidiaconem gnieźnieńskim i dziekanem łęczyckim, Janem Pieniążkiem. Rycerz Jakub Boglewski herbu Koźlerogi nie zważał na złośliwe plotki o tym, że żona do mężowych herbowych rogów dodaje mu jeszcze inne, ani na ostrzeżenia, że niektórzy knują nawet zamach na jego życie. W dniu 6 stycznia 1466 r. na śpiącego Jakuba Boglewskiego napadło trzech ludzi

Kolejną znaczącą misją dyplomatyczną, w której uczestniczył J. Sz., było pośredniczenie w staraniach Kazimierza IV Jagiellończyka o koronę czeską i węgierską dla synów króla. W związku z tą sprawą, wraz z J. Długoszem, brał udział w zjeździe dyptomatów polskich, czeskich i węgierskich w Nysie w 1473 r.⁷⁴ – rokowania te nie doprowadziły jednak do rozwiązania wcześniej powstałego polsko-węgierskiego konfliktu⁷⁵.

W 1475 r. jako ekspert prawny uczestniczył w rokowaniach z królem węgierskim Maciejem Korwinem⁷⁶ w Nowym Sączu. Rokowania te dotyczyły granic Rusi i Wołoszczyzny z Węgrami.

z jego służby, działając z namowy wspomnianego Jana Pieniążka i Doroty Boglewskiej. Wtargnęli oni do sypialni Boglewskich i tam w obecności wspomnianej Doroty zamordowali Jakuba. Nazajutrz, po wypadku, wczesnym świtem, zajechał do Łęczeszyc rodzony brat zabitego, wojewoda warszawski Mikołaj Boglewski. Na miejscu ujęto jedynie ową Dorotę Boglewską, żonę zamordowanego, i jej służącą, która była dokładnie poinformowana o zamiarach swojej pani. Potem schwytano pozostałych. Sam archidiacon Jan Pieniążek zdolał tej samej nocy ujść prawie 20 mil pod Łęczycę, aby łatwiej było można zaprzeczyć tej zbrodni. Wojewoda urządził rozprawę sądową przeciwko zbrodniarzom. Na Jana Pieniążka można było wydać wyrok skazujący, jako że odnaleziono jego własnoręczny list pisany do Doroty, w którym były konkretne projekty zbrodni, niemniej pozostawał on na razie nieuchwytny. Dorocie Boglewskiej i jej służącej „upiekło się” tym razem, jako że wojewoda Mikołaj, ujęty prośbami franciszkanów z klasztoru w Warszawie, aby przynajmniej kobietom zapewnić netykalność, odstąpił od pierwotnego zamiaru, tj. od zakopania ich żywcem w ziemi. Natomiast bezpośredniego sprawcę zbrodni przykuto do ziemi i żywcem wnętrzości wyrwano, a następnie nieszczęśnika poćwiartowano, aby nikt więcej nie dał się uwieść namowom wszetecznych kobiet. Na synodzie w Łęczycy postanowiono, że archidiacona Jana Pieniążka, odpowiedzialnego za opisaną zbrodnię, po wznowieniu właściwego postępowania sądowego, pozbawi się godności kapłańskich i beneficjów, po to by po wieczne czasy pokutował w więzieniu w celu prześlągnięcia Boga i aby odsunąć zgorzenie, jakie powstało wśród rycerstwa i ludu. Por. A. Z. Rola-Steżycki, *Łęczeszycze wioska sławna*, „Okolica” 2003, nr 6 (38).

⁷⁴ O rokowaniach w Nysie Jerzy Kozarzewski w wierszu *Dwór biskupi* (3 września 1993) pisze tak: *lecz to w Nysie. Kolejno w tym mieście / – obcym stronom w zatargach – miało dojść do zjazdu. / Stawili się wszyscy, jakby chcieli wreszcie / liczyć tu na spotkanie pod szczęśliwą gwiazdą. / W skład polskiej delegacji, przybyłej z Krakowa, / wchodziło trzech biskupów, formuł biegły radca / z kancelarii królewskiej i mistrzowie słowa: / Jan Długosz, Jakub z Szadka, którym taka praca / znana była, gdyż nie raz do niej ich wzywano.*

⁷⁵ Po śmierci króla czeskiego Jerzego z Podiebradu (marzec 1471 r.), w maju szlachta czeska obwołała Władysława Jagiellończyka, syna Kazimierza, królem czeskim. W tym samym roku wybuchła wojna z Maciejem Korwinem, królem węgierskim o Czechy i Śląsk. W październiku 1471 r. król Kazimierz podjął nieudaną wyprawę na Węgry, której celem miało być usunięcie Macieja Korwina i intronizacja na tronie węgierskim syna Kazimierza. W odwecie Węgrzy najechali Małopolskę. Konflikt zbrojny, pomimo licznych prób, trwał do grudnia 1474 r., kiedy zawarto rozejm z Węgrami, potwierdzony ugodą zawartą w listopadzie 1478 r. w Wyszehradzie i układem pokojowym, zawartym w kwietniu 1479 r. w Budzie.

⁷⁶ Maciej Korwin (ur. 1443 – zm. 1490), król Węgier (od 1458 r.), za którego panowania kraj był u szczytu potęgi, król Czech (1469–1478), mecenas sztuki, założyciel uniwersytetu w Pozsony (dzisiejsza Bratysława).

Wszystkie dokonania J. Sz. w sferze dyplomatycznej pozwalają go zaliczyć, wraz z tak znakomitymi postaciami, jak: Stanisław ze Skarbmierza⁷⁷, Paweł Włodkowic, Andrzej Łaskarz⁷⁸, Jan Dąbrówka i Jan Długosz, do grona najwybitniejszych bojowników o prawa Polski do ziem rewindykowanych w XV w.

Usługi J. Sz., świadczone Koronie, nie pozostawały bez wynagrodzenia. W 1468 r. otrzymał probostwo przemyskie (do 1470 r.). Pełnił również funkcję nadwornego audytora (*iudex curiae*)⁷⁹ na dworze krakowskiego biskupa Jana Lutka z Brzezia. Po śmierci Lutka, jako kanonik krakowski, brał udział w posiedzeniu kapituły krakowskiej 27 maja 1471 r., mającej wybrać nowego administratora diecezji⁸⁰. W 1474 r. J. Sz., który wcześniej już wypełniał funkcje sędownicze, został mianowany oficjałem krakowskim⁸¹ i otrzymał prepozyturę św. Michała w Krakowie. Pomimo ogromnych zasług nie doczekał się infuły⁸², co być może miało związek z jego mieszczańskim pochodzeniem. 27 lipca 1476 r.

⁷⁷ Stanisław ze Skarbmierza (ur. po 1360 – zm. 1431), kanonik kapituły katedralnej na Wawelu, wikariusz generalny, spowiednik królewski, doktor prawa, profesor i rektor (w 1400 i 1413 r.) Akademii Krakowskiej, znakomity mówca, na jego działalność pisarską składają się przede wszystkim kazania, uważany jest (razem z Pawłem Włodkowicem) za twórcę polskiej szkoły prawa międzynarodowego.

⁷⁸ Andrzej Łaskarz z Gosławic (ur. 1362 – zm. 1426), biskup poznański, dyplomata, kanclerz królowej Jadwigi, doktor praw, uczestnik soborów, reformator.

⁷⁹ Audytor w kurii biskupiej należał w XV w. do naczelných urzędników kurii i przewodniczył sądowi biskupiemu, czyli audytorium.

⁸⁰ Por. J. Polkowski, *Katalog rękopisów kapitułnych katedry krakowskiej*, Kraków 1864, s. 125.

⁸¹ Przykładem wypełniania funkcji sądowych przez J. z Sz., zanim jeszcze został oficjałem krakowskim (zastępcą biskupa w sprawach sądowych), może być sprawa zanotowana pod datą 20 grudnia 1470 r., gdy biskup wrocławski Rudolf powierzył mu (oraz drugiemu kanonikowi krakowskiemu Sedziwojowi z Tęczyna) rozpatrzenie apelacji Jakuba, kupca z Wiślicy, oskarżonemu przez Stanisława ze Szuczki, kleryka diecezji krakowskiej, o niespłacenie długu w wysokości 100 florenów węgierskich: *pewien kupiec niejaki Jakub z Wiślicy świecki [...] apelował od wyroku do Stolicy Apostolskiej, jednak nie do samej Kurii, ale do Rudolfa biskupa wrocławskiego, będącego wysłannikiem papieskim z tytułem legata „de latere” na tym terenie. Rudolf sprawę tej apelacji powierzył panom Jakubowi z Szadka i Sedziwojowi z Tęczyna kanonikom krakowskim [...]. Ponieważ sam Stanisław uznał kanoników i komisarzy za podejrzanych, gdyż sprzyjali oni Jakubowi, zarzucił im stronniczość i zażądał wyznaczenia arbitrów sądowych. Po odrzuceniu tego wniosku sędziowie ogłosili, że będą kontynuować rozprawę do końca, i że skażą Stanisława i grożąc innymi karami mimo jego zapowiedzi należynej prawem apelacji do Stolicy Apostolskiej. Zob. Bullarium Poloniae, t. 7: 1464–1471, Romae–Lublin 2006 (druk 2007).*

⁸² Infuła – odmiana mitry (nakrycia głowy biskupa podczas spełniania czynności liturgicznych) bez ozdób, w kolorze białym, noszona przez infułata podczas sprawowania czynności liturgicznych. Infułat – protonotariusz apostolski, mający niegdyś przywilej noszenia infuły (inaczej: pralat uprzywilejowany).

biskup krakowski Jan z Rzeszowa⁸³ powołał J. Sz. na wysoki urząd wikariusza generalnego⁸⁴.

Po 1475 r. J. Sz. porzucił dyplomację, by całkowicie poświęcić się obowiązkom w kapitule i uniwersytetowi.

Dwukrotnie pełnił funkcję rektora Akademii Krakowskiej: w roku 1474 oraz w latach 1475–1476, i jak pisze K. Morawski: *godność ta [...] zaznaczyła się ważną reformą w dziejach wszechnicy*⁸⁵. Jego zasługą było przebudowanie budynku Kolegium Mniejszego (*Collegium Minus*)⁸⁶ w tym okresie⁸⁷ oraz unormowanie funkcjonowania Bursy Ubogich (*Contuberium Pauperum*)⁸⁸, poprzez wydanie wielu zarządzeń dla kanoników i studentów. W 1476 r. J. Sz., za zgodą całego Uniwersytetu, ufundował *Collegium Artistarum*, przeznaczając na ten cel różne fundusze, m. in. prywatne fundacje katedr i legat⁸⁹ Jana z Dąbrówki w wysokości 600 florenów miały dać uposażenie dla dwóch katedr filologii, z których każda miała otrzymywać 10 grzywien rocznie⁹⁰. Za rektoratu J. Sz. w latach 1475–1476 dokonano reformy obowiązującego od 1449 r. programu nauczania Kolegium Mniejszego⁹¹.

⁸³ Jan z Rzeszowa (Jan VI Rzeszowski), herbu Półkozic (ur. Około 1411–zm. 1488), podskarbi wielki koronny (1469–1471), biskup krakowski (od 1471 r.).

⁸⁴ Wikariusz generalny – prałat (lub biskup sufragan) wyznaczony przez ordynariusza do pomocy w zarządzaniu diecezją.

⁸⁵ Por. K. Morawski, *Historia...*, t. 2, s. 52.

⁸⁶ Akademia Krakowska w XV w. prowadziła nauczanie na czterech wydziałach. Życie codzienne profesorów toczyło się w ramach systemu kolegiального (kolegia), odpowiadającego po części dzisiejszym wydziałom uniwersyteckim.

⁸⁷ Za rektoratu J. Sz.: *na zebraniu magistrów uniwersytetu powzięto tedy uchwałę, aby dom mурowany, leżący na tyłach kolegium większego, zwany bursą Divitum, przeznaczyć na pomieszczenie mniejszych kolegiatów z wyjątkiem seniora bursy ubogich. Uchwała wylicza ich dziesięciu: kolegiata Nowkowa, Stobnera, Marcina Króla, Katarzyny Mężykowej, Mikołaja z Brzeźnicy, Zaborowskiego, altarystę w kościele Wszystkich Świętych, w końcu dwóch świeżo (1473) uposażonych kolegiatów Jana Dąbrówki. Wreszcie więc po tyłu zmiennych kolejach znaleźli ci kolegiaci stały przytułek i rozmieszczenie na tyłach dzisiejszej biblioteki, w bliskości bursy Jeruzalem, czyli dzisiejszego Collegium Novum.* Por. K. Morawski, *Historia...*, t. 2, s. 60.

⁸⁸ Bursa – internat dla studentów, zwany tak od wspólnej sakiewki, z której dzięki hojności dobroczyńców korzystali niezamożni studenci. Utrzymanie zapewniały bursie nadania fundacyjne, opłaty wnoszone przez studentów (opłata wstępna, opałowa, i komorne), oraz ofiary doraźne; ubodzy studenci byli zwalniani z opłat całkowicie lub częściowo. Bursa Ubogich, zwana też Isnerowską, powstała w 1409 r. i mieściła się na rogu ulic Gołębiej i Wiślanej. W pokojach frontowych mieszkali bogaci studenci, a opłaty wnoszone przez nich przeznaczano na utrzymanie ubogich uczniów, mieszkających w oficynie.

⁸⁹ Legat, tj. zapis testamentowy.

⁹⁰ Por. M. Biskup, K. Górski, *Kazimierz Jagiellończyk. Zbiór studiów o Polsce drugiej połowy XV wieku*, Warszawa 1987, s. 303–304.

⁹¹ W porównaniu z programem z 1449 r. m. in. usunięto *Laborintus* Eberharda z Bremy i *Kronikę mistrza Wincentego*, a wprowadzono *De oratoria institutione* Kwintyliana, zachowując

J. Sz. był też pierwszym znanym z imienia i nazwiska wykładowcą *Kroniki*⁹² „mistrza” Wincentego, zwanego Kadlubkiem, oraz komentarza do tejże *Kroniki*, autorstwa Jana z Dąbrowki. W trakcie prowadzonych w 1436 r. wykładów omawiał *Liber quadripartitus*⁹³, objaśniając terminy łacińskie polskimi słowami. Do dziś zachowały się dwa kodeksy⁹⁴ spisane pod dyktando J. Sz.⁹⁵, stanowiące zapis wykładów prowadzonych w 1446 r., w trakcie których omawiał *Kronikę* Kadlubka z komentarzem Dąbrowki. Pierwszy z tych kodeksów został spisany przez Jana z Wielkopolski, który nazywał siebie klerykiem i sługą J. Sz.. Komentarz przekazany w wykładzie został uzupełniony kilkoma glosami⁹⁶, interpolacjami⁹⁷ oraz przeredagowaniami. Drugi z kodeksów został spisany przez bliżej nieokreślonego Jakuba⁹⁸. W późniejszych latach kodeksy, zawierające teksty wykładów J. Sz., wykorzystywali na zajęciach ze studentami inni

jednak do uznania wykładowcy możliwość dalszego wykorzystania *Kroniki* Kadlubka do nauki wymowy.

⁹² *Kronika polska (Chronica Polonorum)*, spisana w latach 1190–1205 po łacinie przez Wincentego Kadlubka na polecenie księcia Kazimierza II Sprawiedliwego, przedstawia dzieje Polski od czasów pradawnych do 1202 r. Cztery tomy tej kroniki, obok *Kroniki* Galla Anonima, stanowią główne (choć niezbyt wiarygodne) źródło wiedzy na temat początków państwa polskiego.

⁹³ Tekst ten znajduje się w Bibliotece Jagiellońskiej – rkps 2251.

⁹⁴ Kodeks – jedna z form książki (stosowana od końca I w. po Chr., współcześnie najbardziej popularna); zbiór kart złączonych (szytych, klejonych) na jednym z brzegów (grzbiet książki). Inne formy książek to: zwój, *leporello* (harmonijka, kolejne grzbiety klejone po przeciwnych stronach druku), książka elektroniczna.

⁹⁵ Kodeksy te znajdują się w: Bibliotece Czartoryskich – rkps 1317 oraz Bibliotece Kapituły Krakowskiej – 218 (226).

⁹⁶ Głosa – przypis odnoszący się do poszczególnych słów lub fragmentów tekstu, wprowadzony przez kopistę manuskryptu lub czytelnika na marginesie strony książki.

⁹⁷ Interpolacja – wstawienie do istniejącego tekstu fragmentów (słów lub zdań), które nie znajdowały się w oryginalnym tekście.

⁹⁸ Zob. M. Zwiercan, *Zainteresowania historyczne społeczności Uniwersytetu Krakowskiego w XV w.*, [w:] T. Michałowska (red.), *Literatura i kultura późnego średniowiecza w Polsce*, Warszawa 1993, s. 41–56. Jak podaje M. Zwiercan: *Jeden z rękopisów z dyktanda Jakuba z Szadka został wzbogacony apokryficznym listem Władysława Warneńczyka, traktatem „De emptione” Benedykta Hessego z Krakowa, profesora Uniwersytetu, dalej „Epitaphium Zavissi Nigri” Adama Świnki oraz fragmentami „Kroniki” Mierzwy w zmienionej redakcji, różnej od pełnych tekstów dotąd publikowanych. Nadto kopista dopisał noty o św. Stanisławie, biskupie krakowskim i mistrzu Wincentym, zaczerpnięte z jakiegoś katalogu biskupów krakowskich (tamże). Wzmiankowane dwa kodeksy, zawierające wykład J. Sz., stały się wzorcem dla kolejnych odpisów, sporządzanych aż do roku 1481, z których do dziś zachowało się osiem (w Bibliotece Czartoryskich – rkps 1313; Bibliotece Jagiellońskiej – rkps 2196, 2570, 2572, 2573, Przyb. 147/53; Bibliotece Narodowej w Warszawie – rkps 3376 oraz Bibliotece PAN w Kórniku – rkps 183).*

profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego, m. in. Maciej z Kobylina⁹⁹, a spis obowiązujących wykładów autorów klasycznych z 1492 r., zawierający dziewięć pozycji, wymienia trzy wykłady zmarłego kilka lat wcześniej J. Sz., poświęcone dziełom Cyncerona¹⁰⁰.

J. Sz. zmarł 28 października 1487 r. w Krakowie w wieku 75 lat. W ciągu całego swojego życia zgromadził pokaźny księgozbiór, obejmujący zarówno kodeksy rękopiśmienne, jak i inkunabuly¹⁰¹. Do dziś zachowały się spisane w kraju księgi o treściach teologicznych. Brak jest natomiast jakiegokolwiek śladu, aby w jego bibliotece były dzieła prawnicze, które jednak – choćby z uwagi na praktykę prawniczą – najpewniej gromadził. W swoich zbiorach J. Sz. posiadał m. in. dzieła Tomasza z Akwinu (całość sumy teologicznej), liczne kazania (np. Mikołaja z Kozłowa¹⁰²), *De civitate Dei* św. Augustyna z komentarzem¹⁰³, *Super Cantica Orojusza*¹⁰⁴, *Sentencje Lombarda*¹⁰⁵, *Sermones de tempore et de sanctis* Bernarda z Clairvaux¹⁰⁶, konkordancję biblijną¹⁰⁷ i wiele innych dzieł niezwiązanych z teologią. Większość tych zbiorów przekazał kolegom Akademii Krakowskiej: *Collegium Maius* oraz *Collegium Minus* w 1477 r.¹⁰⁸ i w 1482 r.¹⁰⁹ Tylko dwie z książek po J. Sz. nie mają zapisu, kiedy

⁹⁹ Maciej z Kobylina, wypromowany w 1449 r. mistrz sztuk wyzwolonych, późniejszy profesor teologii, kanonik kościoła św. Floriana na Kleparzu i wielokrotny rektor Uniwersytetu.

¹⁰⁰ Marcus Tullius Cicero (106 przed Chr. – 43 przed Chr.), wybitny mówca rzymski, popularyzator filozofii greckiej, jego ogromny dorobek literacki stanowią dzieła retoryczne i filozoficzne, listy i mowy.

¹⁰¹ Inkunabul – umowne określenie pierwszych druków, powstałych do końca XV w.

¹⁰² Mikołaj z Kozłowa, Kozłowski (zm. 1444), profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego, wybitny teolog i talentowany kaznodzieja, poseł na sobór w Bazylei. Jego kazania ze zbiorów J. Sz. są w Bibliotece Jagiellońskiej, sygn. BJ 2245 i 2335.

¹⁰³ W zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej, sygn. BJ 1219. Przy tym kodeksie zachowało się ciekawe świadectwo o kończącym w XV w. swój żywot rękopisie pergaminowym *Physiologusa* z XII w. w postaci wklejki ze wstępem znanego poety Hildeberta z Le Mans (de Lavardin); zob. J. Zathay, *Biblioteka Jagiellońska w latach 1364–1492*, [w:] J. Zathay, A. Lewicka-Kamińska, L. Hajdukiewicz (red.), *Historia Biblioteki Jagiellońskiej*, t. 1, cz. 1, Kraków 1966, s. 103.

¹⁰⁴ Paweł Orozjusz (ur. około 385 – zm. przed 423), teolog chrześcijański i historyk.

¹⁰⁵ Zob. w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej, sygn. BJ 1512 Lombarda *Sentencji*, ks. II–IV: *comparatus in Cracovia per Matheum Alberti de Szadek, scriptus per manus Blasii de Klodawo* (1409 r.); por. J. Zathay, *Biblioteka...*, s. 102. Piotr Lombard (ur. ok. 1100 – zm. 1160/64), teolog, autor *Quatuor libri sententiarum*, dzieła wiążącego tematycznie wszystkie treści wiary katolickiej, znane i powszechnie komentowane w średniowieczu.

¹⁰⁶ Św. Bernard z Clairvaux (ur. 1091 – zm. 1153), filozof i mistyk, cysters, reformator życia zakonnego, doktor Kościoła, autor traktatów ascetyczno-mistycznych i dogmatycznych; wypracował mistyczną teorię poznania.

¹⁰⁷ Konkordancja – zestawienie wszystkich słów (sentencji, znaków, sygnatur, dat) wraz z podaniem miejsc, w których można je znaleźć, indeks; takie zestawienie sporządzone dla tekstów biblijnych nosi nazwę konkordancji biblijnej.

¹⁰⁸ W 1477 r. przekazał Collegium Większemu inkunabuly zawierające poszczególne części (I oraz fragment części II) sumy Tomasza z Akwinu (rękopisy w Bibliotece Jagiellońskiej 1687

przeszły na własność Uniwersytetu Jagiellońskiego. Dziś w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej znajduje się 10 rękopisów i 3 inkunabuły ofiarowane Uniwersytetowi Krakowskiemu, z czego aż 6 kodeksów zawiera dzieła Tomasza z Akwinu¹¹⁰. Niektóre inkunabuły i rękopisy darował kapitulie krakowskiej¹¹¹, a także kolegiacie sandomierskiej¹¹².

Wiele z tych rękopisów trafiło w ręce J. Sz. za pośrednictwem studiujących i pracujących wcześniej na Akademii Krakowskiej jego krajan i krewnych

i 1741 oraz inkunabuły 1903 i 1916) oraz *De civitate Dei* Augustyna (rękopis w Bibliotece Jagiellońskiej 1219).

¹⁰⁹ W 1482 r. przekazał Kolegium Większemu m. in. *Policraticus* Jana z Salisbury z notami proweniencyjnymi kilku właścicieli (rękopis w Bibliotece Jagiellońskiej, sygn. 483) oraz kazania Mikołaja z Kozłowa (rękopisy w Bibliotece Jagiellońskiej, sygn. 2335 i 2245). W tym samym roku ofiarował Kolegium Mniejszemu *Sermones de tempore et de sanctis* Bernarda z Clairvaux (inkubał w Bibliotece Jagiellońskiej, sygn. 725).

¹¹⁰ Por. zbiory Biblioteki Jagiellońskiej, sygn. BJ 1687, 1741, 1757, 759, 1512 i napisany dla Jakuba w 1454 r., sygn. BJ 409. Zob. J., Zathay, *Biblioteka...*, s. 102.

¹¹¹ W spisie sporządzonym w Archiwum Kapitulnym w końcu XV w. wśród dzieł teologicznych są dwa darowane kościołowi katedralnemu przez J. Sz., a mianowicie: rękopis *folio* papierowy, zawierający *addiciones ad lucam et scrutinium scripturarum* oraz *inkunabul folio* z *Liber epistolarum beati Augustini*. Pierwszy z tych kodeksów, pochodzący z 1468 r., zachował się do dziś (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 73 (104)), natomiast druk z listami św. Augustyna zaginął. W zapisie testamentowym J. Sz. przekazał Katedrze Krakowskiej również kodeks (niewspomniany we wspomnianym spisie z końca XV w.) zawierający konkordancję Biblii z 1471 r. (rękopis w Bibliotece Kapituły Krakowskiej, sygn. 72 (103)). Obydwa zachowane rękopisy są wzmiankowane przez ks. I. Polkowskiego w *Katalogu...*, s. 57–58. Pod pozycją 72 wymieniony jest *Concordantiae Bibliorum. Kodeks papierowy in folio ... pięknie napisany z adnotacją* na pierwszej pergaminowej karcie: *Concordancia Biblie Magistri Jacobi de Schadek decretorum doctoris Canonici Cracoviensis testamentaliter legate pro ecclesia majori Cracovien. Qui mortuus est dominico die in festo scotorum Simonis et Jude aplorum noctis sequentis hora septima anno dni MCCCCLXXXVII* i na końcu: *Explicit liber Concordanciarum biblie comparatus pro egregio viro mgro Jacobo de Szadek decretorum Doctore Canonico crac. Per manus cuiusdam Johannis Gross de lublin et est finitus sabbato in vigilia Nativitatis Marie Anno dom. MCCCCLXXI*. Natomiast pod pozycją 73 zapisany jest *Scrutinium Scripturarum. Kodeks papierowy in folio* z napisem na pierwszej karcie pergaminowej: *Centuagesius, Liber Jacobi de Schadek decretorum doctoris Canonici Cracovien. continens addiciones ad Lucam et scrutinium scripturarum legatus testamentalis ecclesie Majori cracovien. anno 1482. Et mortuus dominico die in festo Simonis et Jude aplorum hora septima noctis anno dni MCCCCLXXXVII*.

¹¹² Bibliotece kolegiaty sandomierskiej J. Sz. ofiarował *Secunda pars Panteologie* (zob. M. Hornowska, H. Zdzitowiecka-Jasieńska, *Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej*, Warszawa 1947, s. 303). Jak pisze w 1928 r. ks. J. Wiśniewski: W kapitularzu mamy ogromną księgę, pierwszy druk, mającą malowane inicjały: „*Secunda pars Panteologie Reverendi patris domini Jacobi de Schadek decretorum doctoris, canonici et vicarii in spiritualibus Cracoviensis generalis olim ecclesiae Collegiatae bte Marie Sandomirien. Canonici legatum per eundem dicte ecclesiae sandomirien. Anno Domomi M^o quadringentesimo LXXX° secundo (1482 r.) Idem vero pater mortuus est die solis XXVIII octobris anno domini 1.4.8.7. (1487 r.) Oretur pro anima ipsius*”. Zob. J. Wiśniewski, *Katalog...*, s. 86.

z Szadku. I tak np. rękopis z dziełem Jana Salisbury¹¹³ *Policraticus*¹¹⁴ został wkrótce po napisaniu zakupiony przez Henryka z Radomia, następnie trafił do magistra Stanisława z Szadka¹¹⁵, profesora teologii, zmarłego w 1475 r., który przekazał go J. Sz., a ten darował go *Collegium Maius*. To, co wyróżniało księgozbiór J. Sz. od wielu innych indywidualnie gromadzonych w tych czasach księgozbiorów, to fakt znalezienia się w nim książek drukowanych.

Księgozbiór J. Sz., choć starannie dobrany, nie był typowy dla prawnika zaangażowanego w działalność administracyjną i dyplomatyczną, a raczej odzwierciedlał jego pozaprawnicze zainteresowania. Tworzą go głównie kopie, nie tylko pisane na zamówienie J. Sz., ale też prawdopodobnie przez niego pieczołowicie kolekcjonowane w drodze zakupu¹¹⁶. Na jego zamówienie spisano wiele rękopisów, z których część do dziś znajduje się w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej¹¹⁷ i Kapituły Krakowskiej¹¹⁸. Nie ma w jego bibliotece kodeksu, na którego marginesach nie znajdowałyby się korekta tekstu. Autorów dobierał sobie starannie, a dzieła ich gromadził systematycznie na przestrzeni wielu lat. Faworyzowanym teologiem był niewątpliwie Tomasz z Akwinu J. Sz. wykazywał dużą troskę o zgromadzony księgozbiór, także o szatę zewnętrzną kolekcjonowanych książek. Są one czyste, porządnie utrzymane, kilka z nich posiada ozdobną oprawę introligatorską. Dziś na każdym z zachowanych rękopisów, należących niegdyś do J. Sz., po nocie proveniencyjnej znajduje się wzmianka: *et mortuus est die solis XXVIII mensis octobris a.d. 1487 oretur pro eo*¹¹⁹.

Wykonując zapis testamentowy J. Sz., z jego fundacji utworzono w Akademii Krakowskiej w 1491 r. nową kolegiaturę¹²⁰ prawniczą i związaną

¹¹³ Jan z Salisbury (ur. około 1120 – zm. 1180), angielski filozof, pisarz, biskup Chartres, przedstawiciel arystotelizmu, autor teokratycznej koncepcji państwa (*Policraticus*).

¹¹⁴ W zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej (sygn. BJ 483).

¹¹⁵ Stanisław z Szadka (zm. 1475), syn Floriana, wpisany na Uniwersytet Krakowski w 1436 r., bakałarz sztuk wyzwolonych, magisterium uzyskał w 1444 r., profesor teologii w 1454 r., piastował godność dziekana Wydziału Filozoficznego, a w latach 1463–1464 dziekana Wydziału Teologicznego, prepozyt *Collegium Maius* (1463 r.), rektor Akademii Krakowskiej (1469 r.).

¹¹⁶ J. z Sz. zakupił, m. in. w 1476 r. za bardzo wysoką kwotę dziesięciu dukatów węgierskich, norymberskie wydanie z oficyny Antoniego Kobergera inkunabału *Catena Aurea* Tomasza z Akwinu (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 1871). Od swego krajana, a może krewnego – o czym świadczy zapis: *per me Matheum Alberti de Schadek in Cracouia* – zakupił traktat *De vita Christi* oraz pisane ręką Błażeja z Kłodawy drugą i czwartą księgę *Sentencji* Lombarda (Biblioteka Jagiellońska, sygn. 1512), natomiast od pewnego Mściława kupił za jedną grzywnę XV-wieczny, papierowy, liczący 510 stron rękopis, pisany kilkoma rękami w kraju, zawierający część sumy teologicznej Tomasza z Akwinu.

¹¹⁷ M. in. rękopis z 1454 r., sygn. 409, z 1456 r., sygn. 1687 oraz z 1474 r., sygn. 2245 i 2335.

¹¹⁸ Rękopis z 1471 r., sygn. 72(103).

¹¹⁹ Więcej o księgozbiórze J. Sz. zob. W. Szelińska, *Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI w.*, Wrocław 1966, s. 80–83.

¹²⁰ Kolegiatura – katedra uniwersytecka, jednostka organizacyjna wydziału Akademii Krakowskiej (kolegiat – członek kolegium profesorskiego, mieszkający zwykle w kolegium).

z nią altarię¹²¹ pod wezwaniem św. Jana w katedrze krakowskiej. Powołaną kolegiaturą (piątą już na Wydziale Prawa Akademii Krakowskiej) była Katedra Reguł Prawa (*regilare iuris*), a miał nią kierować każdorazowo senior¹²² Bursy Prawników (Kanonistów)¹²³. W ramach tej katedry wykładano, obok prawa kanonicznego, także elementy prawa rzymskiego¹²⁴. Dla seniora bursy kanonistów uposażenie zapewnił J. Sz., który *stał się pod tym względem dobrodziejem uniwersytetu. W 1491 r. egzekutor jego testamentu Mikołaj z Koprzywnicy wyposażył ołtarz św. Jana w katedrze zwany ante portam Latinam; altarysta miał z czasem pobierać 16 grzywien, być seniorem bursy Długosza i wykładać kanony. Jako senior będzie on w swej bursie dwa razy tygodniowo urządzać dysputę, prócz tego w dniach statutami określonych, przeznaczonych dla drugorzędnych przedmiotów prawnych, objaśniać w kollegium czwartą księgę dekretów*¹²⁵. Podstawą materialnego funkcjonowania tej katedry były, obok zapisu testamentowego J. Sz., także nadania innych darczyńców¹²⁶, m. in. biskupów krakowskich: Tomasza Strzemińskiego¹²⁷ i Piotra Wysza¹²⁸.

Uczeni pochodzący z Szadku, poprzez swój dorobek naukowy i działalność dydaktyczną, a także zaangażowanie społeczne, brali udział w budowie pozycji

¹²¹ Altaria – rodzaj fundacji (beneficjum, prebendy, uposażenia duchownych niezwiązanego z wykonywaniem obowiązków duszpasterskich) kościelnej, której celem jest sprawowanie kultu (odprawianie mszy) przez altarzystę (posiadacza altarii, beneficjenta) przy wyznaczonym specjalnie do tego celu ołtarzu katedralnym, kolegiackim lub parafialnym.

¹²² Senior – bezpośredni przełożony, wyznaczany z młodszego personelu dydaktycznego lub ze starszych mieszkańców bursy, mających stopnie naukowe. Głównym przełożonym bursy był rewizor, wybierany z grona profesorów.

¹²³ Bursa Prawników, czyli Kanoników, została założona w 1451 r. przez J. Długosza.

¹²⁴ Pierwszymi wykładowcami podstaw prawa rzymskiego w katedrze, ufundowanej przez J. Sz., byli znakomici cudzoziemcy: Garsias z Sewilli, Lodovico Aliphio i Piotr Rozjusz (Pedro Ruis de Moros).

¹²⁵ Zob. K. Morawski, *Historia...*, t. 1, Kraków 1900, s. 91.

¹²⁶ Przeciętne roczne uposażenie profesorów krakowskich w XV w. (nie licząc Wydziału Teologii) wynosiło około 10–12 grzywien, czyli znacznie mniej niż bogatych kupców czy zamożniejszej szlachty, czerpiącej dochody z folwarków, i było niewiele wyższe niż zarobki rzemieślników czy nawet lepiej uposażonych pacholków i służby miejskiej (wynagrodzenie tygodniowe profesora wynosiło około 11 groszy, podczas gdy wynagrodzenie robotnika niewykwalifikowanego wahało się w granicach 6–9 groszy, a murarz zarabiał 30 groszy tygodniowo; za 11 groszy można było kupić barana, kopę jaj i kopę serków, względnie łokieć sukna luńskiego). Zob. J. Pele, *Ceny w Krakowie w latach 1369–1600*, Lwów 1935, s. 6–91.

¹²⁷ Tomasz Strzemiński (ur. 1398 – zm. 1460), biskup krakowski (od 1455 r.), podkanclerzy koronny (od 1454 r.), teolog, doktor dekretów, profesor i rektor (1432–1433 i 1443–1444) Akademii Krakowskiej.

¹²⁸ Piotr Wysz Radoliński (ur. ok. 1354 – zm. 1414), biskup krakowski (od 1392 r.), biskup poznański (od 1412 r.), doktor obojga praw, kanclerz dworu królowej Jadwigi (od 1391 r.), pierwszy kanclerz Akademii Krakowskiej.

Akademii Krakowskiej w średniowiecznej Europie. Jednym z nich był Jakub, współtwórca pionierskiego podejścia do teorii prawa narodów i praw człowieka, uwzględniającego odwołanie się do praw natury, Ewangelii oraz do nauczania papieży i soborów¹²⁹. Jest on uważany, obok takich postaci, jak np. Paweł Włodkowic czy Stanisław ze Skarbimierza¹³⁰, za jednego z polskich twórców prawa międzynarodowego, którego szczególny rozwój w naszym kraju przypada na XV w. Był to czas, w którym konflikty z zakonem krzyżackim rozstrzygane były na gruncie międzynarodowym w postaci sporów prawnych¹³¹. Niestety wiele z polskich średniowiecznych prawniczych dzieł spłonęło w pożarze, który 27 lipca 1719 r. zniszczył *Collegium Iuridicum* Akademii Krakowskiej, wraz z biblioteką i archiwum uniwersyteckim. J. Sz., będąc uznanym polskim prawnikiem, stał się prekursorem zasady narodowościowej na gruncie prawa międzynarodowego, czolowym przedstawicielem polskiej szkoły „prawa narodów” (*ius gentium*). Zgodnie z zasadą, głoszoną przez niego w trakcie rozstrzygnięcia sporu z Krzyżakami w 1466 r., do danego państwa powinny przynależeć te terytoria, które są w większości zamieszkałe przez ludność etniczną, zamieszkującą to państwo.

W 1922 r. Arnold van Gennep¹³², francuski uczony, etnolog i doradca rządu francuskiego w sprawach narodowościowych, wykazał, że idea narodowości i samostanowienia jest pochodzenia polskiego (a nie wywodzi się z okresu napoleońskiego), i wskazał na Jakuba z Szadka, Jana Długosza i Jana Dąbrówkę jako jej prekursorów¹³³. Według van Gennepa, to właśnie J. Sz. był pierwszym prawnikiem, który opracował systematyczny zbiór zasad dyplomacji międzyna-

¹²⁹ Podobne poglądy na Akademii Krakowskiej głosili również: Paweł Włodkowic, Łukasz z Wielkiego Kozłmina, Benedykt Hesse i Andrzej Łaskarz.

¹³⁰ Obydwaj byli rektorami Akademii Krakowskiej i rozwinęli teorię „wojny sprawiedliwej”. O ogromną zasługą Pawła Włodkowica było sformułowanie na soborze w Konstancji prawa narodów do samostanowienia.

¹³¹ Istotny z punktu widzenia rozstrzygnięcia sporów prawnych był fakt, iż XV-wieczna Polska miała znakomitych prawników, wśród których można wymienić również takie osoby, jak: Jakub Zaborowski (zm. 1449), Jan Elgot (zm. 1452), Deresław z Borzynowa (zm. 1452), Jakub z Zatora, Jan Puszka z Krakowa (zm. 1452) czy Tomasz Strzemiński (zm. 1460).

¹³² Arnold van Gennep (ur. 1873 – zm. 1957), francuski etnograf, prowadził badania nad francuskim folklorem i społecznościami plemiennymi, twórca teorii obrzędów przejścia.

¹³³ Jednak na pojęcie narodowości po raz pierwszy powołano się już w 1339 r.

w warszawskim procesie polsko-krzyżackim, kiedy to świadkowie argumentowali, że na ziemiach zagarniętych przez Krzyżaków żyje ludność mówiąca po polsku i że ziemiami tymi władali książęta będący z języka, prawa i obyczaju Polakami, podlegającymi Królestwu Polskiemu. Argument ten ponownie pojawił się w 1422 r. w trakcie procesu przed delegatem papieskim Antonimem Zeno, gdzie w przedstawionym wówczas memoriale (liczącym 114 artykułów), artykuł 15 powoływał się na polskość ziemi chełmińskiej. Zob. A. Wojtkowski, *Tezy i argumenty polskie w sporach terytorialnych z Krzyżakami*, Olsztyn 1968, s. 6.

rodowej¹³⁴. Z tego też względu francuski uczyony uważał go za godnego prekursora Hugona Grocjusza¹³⁵. Oprócz zasady narodowościowej (odwołującej się do faktu zamieszkiwania ziem przez ludność o języku i pochodzeniu polskim, która miastom, górom, rzekom i osadom nadała nazwy), van Gennep zwrócił uwagę na artykuł mówiący o poddaniu się Polsce stanów pruskich, które nie mogąc znieść dłużej aroganckiego, tyrańskiego i uzurpowanego władztwa wielkiego mistrza i jego zakonu, powróciły pod władzę uprawnioną i przyrodzoną, do czego je prawo boskie i ludzkie upoważniało. Jest to bez mała argument prawa naturalnego o samostanowieniu narodów, a w każdym razie odwołanie się do pewnego prawa rewolucyjnego, stojącego ponad prawami suwerenności z podboju. Pozostałe argumenty Jakuba z Szadka, zdaniem van Gennepa, opierały się wprawdzie na koncepcjach prawniczych, będących wówczas w obiegu, a mówiących o prawie wypływającym z suwerenności monarchicznej, jednak na szczególną uwagę zasługiwała ich nowatorska, jak na ówczesne czasy, forma¹³⁶.

Do dziś zachowały się (za pośrednictwem J. Długosza) dwa teksty jego mów:

- wygłoszonej na sejmie piotrkowskim w listopadzie 1462 r. w sprawie praw króla polskiego do Mazowsza;
- wygłoszonej w 1464 r. w Toruniu w sprawie praw Polski do Pomorza¹³⁷.

Prawdopodobnie J. Sz. jest autorem jeszcze jednej – przypisywanej mu i zachowanej do dziś – mowy, wygłoszonej w 1464 r., a związanej z rokowaniami z zakonem krzyżackim – *Oratio contra Cruciferos*¹³⁸.

J. Sz. wymieniany jest również wśród osób zasłużonych dla polskich studiów biblijnych. Szczególnym jego wkładem było przekazanie środowiskom naukowym cennej biblioteki, która służyła innym w badaniach skryptystycznych¹³⁹.

Pamięć o tym wybitnym Polaku, rodem z Szadku, i jego dziełach zachowała się nie tylko w dokumentach i literaturze – jak pisze ks. J. Wiśniewski: *ma on na*

¹³⁴ Na gruncie polskim o poglądach A. van Gennepa, dotyczących roli polskich uczonych w rozwoju prawa międzynarodowego i uznających J. Sz. za prekursora zasady narodowościowej, informował W. Kamienicki (*Ponad zgiełkiem...*), który pisał: *Jest to wykończona zupełnie teoria granic etnograficznych i słusznie jeden z pisarzy francuskich nazywa Jakuba z Szadka „pierwszym teoretykiem zasady narodowości”* (tamże, s. 29).

¹³⁵ Hugi Grocjusz (ur. 1583 – zm. 1645), holenderski uczyony, prawnik, filozof i dyplomata, zwany „ojcem prawa narodów”. Po raz pierwszy przedstawił kompletny system prawa międzynarodowego; źródłem prawa międzynarodowego uznał zwyczaj i praktykę, wpływające z prawa natury, oraz umowy. Jest autorem dzieła *Trzy księgi o prawie wojny i pokoju*.

¹³⁶ Por. M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz...*, s. 115–116.

¹³⁷ Tekst w: J. Długosz, *Historiae Polonica*, t. 5, Kraków 1873–1878, s. 389–391; *Scriptores rerum Prussicarum*, Bd. 5, Leipzig 1874, s. 228–230.

¹³⁸ Tekst w t. 5 wydanym przez O. Balzera w: *Monumenta Poloniae historica*, wyd. A. Bielowski, t. 1–5, Lwów 1864–1888; t. 6, Kraków 1893; t. 1–6, Warszawa 1960–1961, s. 192–205.

¹³⁹ Skryptystycznych, tj. dotyczących Pisma św.

*Wawelu pomnik z napisem Anno Domini Millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo die solis XXVIII mensis octobris oblit reverendus pater Dominus Jacobus de Schadek decretorum doctor canonicus et vicarius in spiritualibus cracoviensis generalis, hic quiescit. Orate Deum pro eo et Mariam Matrem eius*¹⁴⁰.

Bibliografia

- Akten der Ständetage Preussens unter der Herrschaft des Deutschen Ordens*, Bd. 5: 1458–1525, Leipzig 1886.
- Barycz H., *Alma Mater Jagellonica*, Kraków 1958.
- Barycz H., *Rozwój i upadek Akademii Krakowskiej*, Kraków 1932.
- Barycz H., *Historja Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu*, Kraków 1935.
- Biskup M., *Trzynastoletnia wojna z zakonem krzyżackim 1454–1466*, Warszawa 1967.
- Biskup M., Górski K., *Kazimierz Jagiellończyk. Zbiór studiów o Polsce drugiej połowy XV wieku*, Warszawa 1987.
- Bobrzyński M., Smolka S., *Jan Długosz*, Kraków 1883.
- Bobrzyński M., Smolka S., *Jan Długosz, jego życie i stanowisko w piśmiennictwie*, Kraków 1893.
- Bullarium Poloniae*, t. 7: 1464–1471, Romae–Lublin 2006 (druk 2007).
- Caro J., *Geschichte Polens*, Bd. 5, Gotha 1886.
- Długosz J., *Historiae Polonicae*, t. 1–5, Kraków 1873–1878 (*Opera omnia*, t. 10–14); nowe wyd. *Annales seu cronicae incliti Regni Poloniae (Roczniki, czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego)*, Warszawa 1964.
- Długosz J., *Liber beneficiorum dioecesis cracoviensis (Księga uposażeń diecezji krakowskiej)*, t. 1–3, Kraków 1863–1864.
- Encyklopedia katolicka*, t. 7, Lublin 1977.
- Fijalek J., *Mistrz Jakub z Paradyża i Uniwersytet Krakowski w okresie soboru bazylijskiego*, t. 1–2, Kraków 1900.
- Gennep A. van, *Traité comparatif des nationalités*, t. 1: *Les éléments extérieurs de la nationalité*, Paris 1922.
- Hanserezesse*, Abt. 2: 1431–1476, bearb. von G. von der Ropp, Leipzig 1888.
- Historia nauki polskiej*, t. 6, Wrocław 1974.
- Hornowska M., Zdzitowiecka-Jasińska H., *Zbiory rękopiśmienne w Polsce średniowiecznej*, Warszawa 1947.
- Jana Długosza kanonika krakowskiego „Dziejów polskich ksiąg dwanaście”*, przekł. K. Miecherzyński, t. 5, Kraków 1870.

¹⁴⁰ Zob. J. Wiśniewski, *Katalog...*, s. 86.

- Kamieniecki W., *Ponad zgiełkiem walk narodowościowych. Idea Jagiellońska*, Warszawa 1929.
- Kiryk F., *Nauk przemożnych perła*, [w:] *Dzieje narodu i państwa polskiego*, Kraków 1986.
- Kirk F., *Polski słownik biograficzny*, t. 10, s. 367–368.
- Lepszy K. (red.), *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364–1764*, t. 1, Kraków 1964.
- Maleczyńska E., *Książęce lenno mazowieckie 1351–1526*, „Studia nad Historią Prawa Polskiego” 1929, t. 12, z. 2, s. 85–87.
- Markowski M., *Dzieje Wydziału Teologii Uniwersytetu Krakowskiego w latach 1397–1525*, Kraków 1996.
- Morawski K., *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. Średnie wieki i odrodzenie*, t. 1–2, Kraków 1900.
- Muczkowski J. (red.), *Statua nec non liber promotionum Universitatis Studii Cracoviensis*, Cracoviae 1849.
- Pelc J., *Ceny w Krakowie w latach 1369–1600*, Lwów 1935.
- Pieradzka K., *Uniwersytet w służbie państwa i wobec soborów*, [w:] Lepszy K. (red.), *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego w latach 1364–1764*, t. 1, Kraków 1964.
- Polkowski J., *Katalog rękopisów kapitulnych katedry krakowskiej*, Kraków 1864.
- Rechowicz M., *Po założeniu Wydziału Teologicznego w Krakowie (XV w.)*, [w:] Rechowicz M. (red.), *Dzieje teologii katolickiej w Polsce*, t. 1, Lublin 1974, s. 95–144.
- Rola-Steżycki A. Z., *Lęczyszycie wioska sławna*, „Okolica” 2003, nr 6 (38).
- Scriptores rerum Prussicarum*, Bd. 5, Leipzig 1874.
- Staatsverträge des Deutschen Ordens in Preussen im 15. Jahrhundert*, Bd. 2, Marburg 1955.
- Szelińska W., *Biblioteki profesorów Uniwersytetu Krakowskiego w XV i początkach XVI w.*, Wrocław 1966.
- Ulanowski B. (red.), *Acta capitulorum Cracoviensis et Plocensis selecta*, Kraków 1891.
- Węcowski P., *Mazowsze w Koronie. Propaganda i legitymizacja władzy Kazimierza Jagiellończyka na Mazowszu*, Towarzystwo Naukowe „Societas Vistula” 2004.
- Wielgus S., *Średniowieczna łacińskojęzyczna biblijstka polska*, Lublin 1992.
- Wielgus S., *Z badań nad średniowieczem*, Lublin 1995.
- Wielgus S., *Polska średniowieczna doktryna „ius gentium”*, Lublin 1996.
- Wiesiołowski J., *Kolekcje historyczne w Polsce średniowiecznej XIV–XV wieku*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967.
- Wislocki W., *Katalog rękopisów B. Jag.*, cz. 1–2, Kraków 1877–1881.
- Wisłńska-Kłuba M., *Studenci z Sieradzkiego na uniwersytetach krajowych i zagranicznych*, [w:] Horbacz T. J., Kajzer L., *Między Północą a Południem. Sieradzkie i Wieluńskie w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych*, materiały z sesji naukowej w Kościerzynie k. Sieradza (4–6.12.1991), Sieradz 1993, s. 229–244.

- Wisnińska-Kluba M., *Sławni ludzie regionu*, „Na sieradzkich szlakach” 1995, nr 1–2 (37–38), s. 25–29.
- Wiśniewski J., *Katalog prałatów i kanoników sandomierskich od 1186 do 1926 r. tudzież sesje kapituły sandomierskiej od 1581 do 1866 r.*, Radom 1928.
- Wojtkowski A., *Tezy i argumenty polskie w sporach terytorialnych z Krzyżakami*, Olsztyn 1968.
- Zathey J., *Biblioteka Jagiellońska w latach 1364–1492*, [w:] Zathey J., Lewicka-Kamińska A., Hajdukiewicz L. (red.), *Historia Biblioteki Jagiellońskiej*, t. 1, cz. 1, Kraków 1966.
- Zwiercan M., *Komentarz Jana z Dąbrowki do Kroniki mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1969.
- Zwiercan M., *Zainteresowania historyczne społeczności Uniwersytetu Krakowskiego w XV w.*, [w:] Michałowska T. (red.), *Literatura i kultura późnego średniowiecza w Polsce*, Warszawa 1993, s. 41–56.

JAKUB OF SZADEK – PRIEST, DIPLOMAT AND LAWYER (born ca 1412 in Szadek – died 29 October 1487 in Cracow)

Summary

Jakub of Szadek is one of the many people from this small town (now in Central Poland), who in XV century came to Cracow to study, and played a significant role in the life of both the Jagiellonian University and the country. He is chiefly known for his diplomatic activity – being an eminent lawyer, he took part in many diplomatic missions during the 13-year war with the Teutonic Knights. He had a major part in the preparation of foundations for the signing of the peace treaty in Toruń in 1466. In the years 1474–1476 he performed the function of Rector of Cracow Academy, contributing greatly to the extension of Collegium Minor. In 1476 he was appointed to the high position of vicar general in Cracow diocese.

Jakub of Szadek is the co-author of a new approach to the theory of the rights of nations, and human rights, with reference to natural rights, the Gospel and the teachings of Popes and oecumenical councils. He is also one of Polish creators of international law, whose intensive development falls in Poland on XV century. In addition, he deserves the credit for invoking the nationality principle in international negotiations (the principle acknowledging the fact that particular regions are inhabited by people of Polish origin and speaking Polish language, who gave Polish names to cities, mountains, rivers and settlements). At least two texts of his speeches has been preserved until today thanks to J. Długosz, who was his friend.

Jakub of Szadek died in 1487.